

แนวทางการรักษาทางทันตกรรม

ผู้ป่วยโรคลมชัก

Clinical Dental Practice Guideline for Epilepsy

สถาบันประสาทวิทยา

กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข

ဘုံ

ความเป็นมา

โรคลมชักเป็นปัญหาทางระบบประสาทที่พบบ่อยในประเทศไทย การสำรวจสถานะสุขภาพอนามัยของประชาชนครั้งที่ 1 ปี พ.ศ. 2534 - 2535 โดยจากการสุ่มตัวอย่างทุกภาคทั่วประเทศพบว่ามีผู้ถูกสำรวจอายุเกิน 5 ปี เคยมีอัตราการชักในอัตรา 29.2 ต่อประชากร 1,000 คน และเป็นผู้ที่มีอาการชักใน 2 ปีที่ผ่านมาคิดเป็นอัตรา 5.9 ต่อประชากร 1,000 คน ผู้ป่วยทางพันธุกรรมที่เป็นโรคนี้อาจจะมีความพิการร่วมด้วย

สถาบันประสาทวิทยา ในฐานะเป็นสถาบันวิชาการเฉพาะทางด้านระบบประสาทในระดับสูงกว่าตติยภูมิ ได้ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว จึงได้จัดทำแนวทางการรักษาทางพันธุกรรมผู้ป่วยโรคลมชักในระดับประเทศ โดยร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญทางพันธุกรรมทั่วประเทศ เพื่อหวังให้เกิดประโยชน์แก่ทันตแพทย์และบุคลากรผู้เกี่ยวข้อง อย่างแท้จริงในการที่จะนำความรู้ที่ได้รับไปปฏิบัติได้ถูกต้องและเป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศ โดยมีการดำเนินการ ดังนี้

1. วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2548 - 4 พฤษภาคม 2548 ประชุมคณะทำงานผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 4 ครั้ง
2. วันที่ 26 พฤษภาคม 2548 จัดส่งแนวทางการรักษาทางพันธุกรรมผู้ป่วยโรคลมชัก (ฉบับร่าง) พร้อมแบบประเมินให้ทันตแพทย์ทั่วประเทศ โดยผ่านทางคณะแพทยศาสตร์ของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ โรงพยาบาลศูนย์ โรงพยาบาลทั่วไปและสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด
3. วันที่ 10-11 สิงหาคม 2548 เชิญทันตแพทย์ทั่วประเทศเข้าร่วมประชุม/สัมมนา ปรับปรุงแนวทางฯ (ฉบับร่าง)
4. วันที่ 13 กันยายน 2548 ประชุมคณะทำงานผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ เพื่อพิจารณาปรับปรุงแนวทางการรักษาทางพันธุกรรมผู้ป่วยโรคลมชักให้มีความสมบูรณ์ เพื่อจัดพิมพ์ครั้งที่ 1 และเผยแพร่ต่อไป

อย่างไรก็ตาม แนวทางการรักษาทางพันธุกรรมผู้ป่วยโรคลมชักฉบับนี้ เป็นคำแนะนำในสิ่งที่ควรแก่การปฏิบัติเท่านั้น ทั้งนี้ในการปฏิบัติจริงขึ้นกับดุลยพินิจของทันตแพทย์ผู้ดูแลผู้ป่วยขณะนั้นเป็นสำคัญ

ในท้ายที่สุดนี้ สถาบันประสาทวิทยาวางเป็นอย่างยิ่งว่า แนวทางการรักษาทางพันธุกรรมผู้ป่วยโรคลมชักฉบับนี้ จักเกิดประโยชน์สำหรับทันตแพทย์ที่จะนำไปประยุกต์ใช้ เพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ในโอกาสนี้ใคร่ขอขอบคุณ ทันตแพทย์สมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ สมาคมและชมรมวิชาชีพเฉพาะสาขากองทันตสาธารณสุข กรมอนามัย สำนักงานแพทย์กรุงเทพมหานคร คณะทันตแพทยศาสตร์จากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ สถาบันทันตกรรม ที่ให้ความร่วมมืออย่างดีในการจัดทำ รวมทั้งกรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข ที่สนับสนุนการดำเนินงานครั้งนี้อย่างยิ่ง

(นายมัธยม สามเสน)

ผู้อำนวยการสถาบันประสาทวิทยา

แนวทางการรักษาทางทันตกรรมผู้ป่วยโรคลมชักนี้ เป็นเครื่องมือเสริมคุณภาพของการบริการด้านสุขภาพที่เหมาะสมกับทรัพยากรและเงื่อนไขสังคมไทยโดยหวังผลในการสร้างเสริมและแก้ไขปัญห สุขภาพของคนไทยอย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า ข้อเสนอแนะต่างๆ ในแนวทางการรักษานี้ไม่ใช่ข้อบังคับของการปฏิบัติ ผู้ใช้สามารถปฏิบัติแตกต่างไปจากข้อเสนอแนะได้ในกรณีที่สถานการณ์แตกต่างออกไปหรือมีเหตุผลที่สมควร โดยใช้วิจารณญาณซึ่งเป็นที่ยอมรับในสังคม

คำนำ

โรคลมชักเป็นโรคทางระบบประสาทที่พบบ่อยมีทั้งการชักเกร็งทั้งตัวหรือบางส่วนพบได้ทั้งในผู้ใหญ่และเด็ก อาการชักส่วนใหญ่จะเป็นแล้วหายไปเองภายใน 5 นาที ในกรณีที่ชักนานเกิน 5 นาที ผู้ป่วยอาจจะเป็นอันตรายถึงแก่ชีวิตได้ถ้าไม่ได้รับการรักษาอย่างถูกต้องและทันเวลา ในหนังสือแนวทางการรักษาฯ เล่มนี้ จะประกอบด้วยความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับโรคลมชัก ซึ่งจะอธิบายถึง การชักประวัติ การตรวจร่างกาย การจำแนกประเภทของโรค การเลือกใช้ยากันชัก ปฏิกริยาของยากันชักกับยาอื่นๆ ในด้านทันตกรรมกล่าวถึงข้อควรพิจารณาในการทำงาน แต่ละประเภทให้กับผู้ป่วย การควบคุมพฤติกรรมโดยการใช้ยาระงับความรู้สึก การจัดการกับภาวะฉุกเฉิน เมื่อผู้ป่วยเกิดอาการชักขณะบำบัดทางทันตกรรมและทันตกรรมป้องกันที่เหมาะสมสำหรับผู้ป่วยแต่ละราย เพื่อที่จะดำรงสภาพในช่องปากให้ดีตลอดไป ทางคณะผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่าแนวทางการรักษาทางทันตกรรมแก่ผู้ป่วยลมชักนี้จะให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผู้ป่วยโรคลมชักแก่ทันตแพทย์ทั่วไป เพื่อเพิ่มความมั่นใจในการบำบัดรักษาผู้ป่วย ส่วนการนำไปใช้นั้นจะต้องตระหนักว่าแนวทางนี้เปรียบเสมือนคำแนะนำสำหรับการรักษาเท่านั้น ทั้งนี้การให้การรักษานั้นขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของทันตแพทย์ สภาพร่างกายและสภาพในช่องปาก สิทธิ ค่านิยมและเศรษฐกิจของผู้ป่วย ซึ่งจะทำให้ผู้ป่วยได้รับการรักษาอย่างเหมาะสม ปลอดภัย

คณะผู้จัดทำ

รายนามคณะผู้จัดทำ

1. ทญ. เพ็ญจันทร์ เนื้อนุ้ย ชมรมทันตกรรมทั่วไปแห่งประเทศไทย
2. ทญ.ศุวีณา อรุณ ทันตแพทย์เอกชน ทันตแพทย์เอกชน
3. ทญ.ยุพดี เสวตวรรณ ทันตแพทย์เอกชน
4. ทพ.ปิยะพงศ์ วัฒนวีร์ กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข
5. พลเรือตรีหญิงสุชาดา วุฑฒกนก ทันตแพทย์สมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรม-
ราชินูปถัมภ์ ชมรมปริทันต์วิทยาแห่งประเทศไทย
6. พ.ต.ปรินต์ สุนदनันท์ สมาคมทันตแพทย์จัดฟันแห่งประเทศไทย
7. ผศ.ทญ.วัชรี้ จังศิริวัฒนธำรง สมาคมศัลยศาสตร์ช่องปากและแม็กซิลโลเฟเชียล
แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์
8. ทญ.ปาริชาติ ตั้งกฤษณขจร ชมรมเอ็นโดคอนติคส์แห่งประเทศไทย
9. รศ.ทพ.ภาณุพงศ์ วงศ์ไทย ชมรมทันตกรรมรากเทียมแห่งประเทศไทย
10. ผศ.ทญ.ดร.ศิริวิมล ศรีสวัสดิ์ ทันตแพทย์สมาคมแห่งประเทศไทย
ในพระบรมราชินูปถัมภ์
11. ผศ.ทพ.ดร.สุจิต พูลทอง ทันตแพทย์สมาคมแห่งประเทศไทย
ในพระบรมราชินูปถัมภ์
12. รศ.ทญ.ผุสดี ยศเนื่องนิคย์ ทันตแพทย์สมาคมแห่งประเทศไทย
ในพระบรมราชินูปถัมภ์
13. ทญ.วันทนา พุฒิกาย สถาบันทันตกรรม กรมการแพทย์
14. ทพ.สุธา เข็ยมณีโชติชัย กองทันตสาธารณสุข กรมอนามัย
15. ทญ.นนทลี วีรัชย์ กองทันตสาธารณสุข กรมอนามัย
16. ทญ.วรางคณา เวชวิถี กองทันตสาธารณสุข กรมอนามัย
17. ทญ.วรวรรณ แสงกล้า โรงพยาบาลตากสิน สำนักการแพทย์กรุงเทพมหานคร
18. ทญ.อังคณา ลีโทชาลิต โรงพยาบาลตากสิน สำนักการแพทย์กรุงเทพมหานคร
19. ทญ.สุเมธา เอนกสัมพันธ์ โรงพยาบาลนนทเวช
20. นท.กำธร เกียรติमानะกุล โรงพยาบาลจันทบุษยกษา
21. ทญ. สุทธิมาศ วงษ์ประภารัตน์ สถาบันราชานุกูล กรมสุขภาพจิต
22. ทญ.ปรีณัน สุวัฒน์วิโรจน์ สถาบันทันตกรรม กรมการแพทย์
23. ทญ.ขวัญชนก อยู่เจริญ ชมรมทันตกรรมเด็กแห่งประเทศไทย

24. ทญ.ลัดดาวัลย์	สุนันท์ถิกานนท์	คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
25. ทญ.ชญญา	สิทธิเสฏฐพงษ์	คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
26. ทพ.เสรี	ปาการเสรี	สถาบันมะเร็งแห่งชาติ กรมการแพทย์
27. พญ.กัลยาณี	ธีระวิบูลย์	สถาบันประสาทวิทยา กรมการแพทย์
28. นพ.สมชาย	โตณะบุตร	สถาบันประสาทวิทยา กรมการแพทย์
29. นพ.ภูพิงค์	เอกะวิภาต	สถาบันประสาทวิทยา กรมการแพทย์
30. ทพ.บุญชู	สุรีย์พงษ์	สถาบันประสาทวิทยา กรมการแพทย์
31. ทญ.สโรชรัตน์	ปีตุงศ์	สถาบันประสาทวิทยา กรมการแพทย์
32. ทพ.อักรพงษ์	ลาภากุลชัย	สถาบันประสาทวิทยา กรมการแพทย์
33. ทญ.สุวลี	ถาวรรุ่งโรจน์	สถาบันประสาทวิทยา กรมการแพทย์
34. ทญ.อรชร	ทองบุราณ	สถาบันประสาทวิทยา กรมการแพทย์

สารบัญ

หน้า

บทที่ 1	โรคลมชัก	1
บทที่ 2	แนวทางการปฏิบัติทางทันตกรรมในผู้ป่วยโรคลมชัก	10
บทที่ 3	การบำบัดทางทันตกรรมภายใต้การให้ยาระงับความรู้สึกในผู้ป่วยโรคลมชัก	17
บทที่ 4	ภาวะฉุกเฉินเมื่อผู้ป่วยมีอาการชักขณะบำบัดทางทันตกรรม	23
บทที่ 5	ทันตกรรมป้องกันในผู้ป่วยโรคลมชัก	26

ภาคผนวก

ภาคผนวกที่ 1	การตรวจร่างกาย	29
ภาคผนวกที่ 2	แนวทางการสืบค้นโรคในผู้ป่วยโรคลมชัก	31
ภาคผนวกที่ 3	การจัดจำแนกประเภทของโรคลมชักตาม International Classification of Epilepsies and Epileptic Syndromes (Commission on Classification and Terminology of the ILAE, 1999)	33
ภาคผนวกที่ 4	แนวทางการวินิจฉัยในโรคลมชัก	38
ภาคผนวกที่ 5	แนวทางการรักษาและการตรวจเพิ่มเติมในผู้ป่วยชักครั้งแรก	42
ภาคผนวกที่ 6	แนวทางการบริหารยากันชัก	45
ภาคผนวกที่ 7	การชักประวัติ	50
ภาคผนวกที่ 8	ปฏิกิริยาระหว่างยา	51
ภาคผนวกที่ 9	ยากันชักและอาการข้างเคียงที่อาจพบ	52
ภาคผนวกที่ 10	หลักการควบคุมหรือลดความเครียด	53
ภาคผนวกที่ 11	การจำแนกพฤติกรรมของเด็กในคลินิกทันตกรรม	55
ภาคผนวกที่ 12	Mechanism of drug-induced gingival hyperplasia	56
ภาคผนวกที่ 13	แนวทางการวางแผนการรักษาประสาทฟันในฟันแท้ที่ได้รับบาดเจ็บ	57
ภาคผนวกที่ 14	ลักษณะแปร่งสีฟัน	58
ภาคผนวกที่ 15	การแปร่งฟันสำหรับผู้ป่วยที่มีความพิการ : กรณีผู้ป่วยโรคลมชักที่มีความพิการ	59
ภาคผนวกที่ 16	ทันตกรรมป้องกันสำหรับผู้ป่วยโรคลมชักบนหอผู้ป่วย	60